

MEDYADA CİNSİYETÇİ DİL

Semra Topçu
Gazeteci

Dilden Dile Cinayet

Erkek dili, erkek bakışı... Gündelik yaşamın her anında o kadar yaygın ki, çoğu kez sıradanlaşıyor; olağan görülüyor geçip gidiyor. Oysa itiraz etmek gerek. Her seferinde, bıkmadan, usanmadan itiraz... Yüksek sesle, kararlılıkla, inatla...

Olabilir, itiraz kültürü yerleşmemiş, olağan görenler çoğunlukta olabilir. Kimi zaman sesimiz duyulmayabilir çoğunluğun gürültüsünden... Yine de karşı çıkmaktan vazgeçmemeliyiz.

Hatırlayın, iktidar partisinin belediye başkan adayı, adaylığının açıklanmasının hemen ardından ne dedi yönetmek istediği kent için? Ne kentin bir özelliğinden söz etti, ne orada yaşayanların beklentilerinden, ne de kendisinin kentle ilgili hayallerinden...

"İzmir mahallenin en güzel kızı, kim istemez ki?" dedi. Eh ne de olsa o bir erkek! Muktedir, zengin ve güçlü, mahallenin en güzel kızını hakettiğini düşünen bir erkek!

İzmir... İktidar partisinin bir türlü seçim kazanamadığı kent. Diz çöktürülemedi bu kentin iktidar için "arzu nesnesi" olduğunu biliyorduk gerçi. Beklemediğimiz, bu isteklerini bu denli cinsiyetçi bir dille, çekinmeden, açıkça ifade etmeleri oldu.

Gündemin hiç dinmeyen harareti içinde pek de üzerinde du-

rumadı İzmir'in "arzu nesnesi" ilan edilmesine, güzel bir kadına benzetilmesine... Pek tartışılmadı başkan adayının bu sözleri. Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin zirveye çıktığı bu günlerde kimse bu yaklaşımdaki problemi çok da önemsemedi.

Oysa bu cümle bize kadın cinayetlerinin neden arttığının yanıtını verecek, eylem ile yaygın söylem arasındaki bağı vurgulayacak olguyu sunuyordu. Siyaset toplumun dilini besleyen en güçlü kanaldır. Siyasetin dili, toplumun dilini şekillendirir ve medya ile yayılır. Dolayısıyla bana göre bu ülkede dil aracılığı ve katkısıyla cinayetler işlenmeye devam etmekte en azından şiddetin zeminini 'dil' beslenmektedir.

Bu genel tespiti yaptıktan sonra, özelde medyada karşılaşılan birincil sorumluğu vurgulamak isterim. Kadın ya da erkek haberi yazan kim olursa olsun medyada oluşmuş yaygın bazı alışkanlıklar temel bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü bu temel sorun kadına yönelik haberlerde 'eril-cinsiyetçi' bir bakış açısıyla haberlerin yazılıyor olması.

Bu sorunun medyada erkek egemen yönetim ve çalışma ağır-
lığından kaynaklandığını belirtelim ama bu kadın medya çalışan-
larının sorumluluğunu eksiltmiyor. Uzun yıllar haber müdürlüğü
yapmış bir kadın medya çalışanı olarak şunu söyleyebilirim; son
yıllarda kadına şiddete karşı ortaya konan mücadele ile eklem-

lenmiş bir şekilde bizler de yanlış dilin mücadelesini daha net ortaya koyabildik. Başarılı mıyız? Eksikler çok, hala en acı ölüm haberlerinde bile kadının nitelendiğini ve bu nitelermeler üzerinde birer mağazin nesnesi olabildiğini görüyoruz.

Ülkemizde gazetecilik meslek örgütlerinin son yıllarda artan şiddete karşı özellikle kadın örgütlerinin gündeme getirdiği mücadele çerçevesinde farkındalığın arttığı söylenebilir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun haber dili kullanılması için çaba gösterenlerin sayısının arttığından da söz edilebilir. Ancak sorun o kadar büyük ki, daha organize ve büyük bir çaba gerektiği de aşikardır. Tıpkı trafik kazalarına yönelik ortak dil oluşturulması mücadelesinde olduğu gibi (Ki bu mücadelede başarılı olunmuşur ve ayrı bir yazı konusudur) meslek örgütleri ile medya kuruluşlarının birlikte bir çalışma yapma ihtiyacı olduğunu düşünüyorum ve bunu da mümkün görüyorum.

Ortak mücadelenin faydası, klişeleri aşmada hızlı manevra yapabilmeye imkan sağlamasıdır. Zira medya çalışanları olarak değiştirmek için mücadele edilmesi gereken klişelerimiz var. Örneğin haberi çekici kılmak için "Şok şok şok" diye başlayıp, haberi hikayeleştirmek eğilimindeyizdir. Şiddete yönelik haberlerde 'yasak aşk', 'gizli ilişki' gibi normalleştirme ifadeleri kullanarak, ya da 'film gibi cinayet' diyerek ilgi çekicilik yarattığımızı düşünürüz. Evet ilgi çekici kılarız ama haksızlık ve de büyük yanlışlık da yapmış oluruz.

Ayrıca siz ne kadar dikkat etmeye çalışırsanız çalışın, ajanslardan gelen metinler haberi yazmanız için gerekli verileri aktarıırken, yargıları da aktarır ve siz elinizde sınırlı hatta yanlış ifadelerle dolu veri ile kalam kalırsınız. Çünkü bir kadının saldırıya uğraması ile ilgili dolmuşta geç saatte bulunuyor olması, mini etekli olması ayrıntısı bile okuyanda ya da izleyende 'ama'lar oluşturmaya neden olacaktır. Oysa bir insanın kıyafeti ya da olayın saati saldırı gerekçesi olabilir mi? İşte bunun için bütün kuruluşları kapsayan ortak bir çaba sergilenmesi önemlidir.

Bir örnekle bu tartışmaya noktayı koymak isterim. Aylarca karşımıza 'şortlu kıza saldırı davası' çıktı. Başta ana akım (Pek kalmadı ama ne kadar kaldıysa artık) medya olmak üzere birçok yayın kuruluşu 'şortlu kız davası' haberleri verdi, iyi niyetle konuyu takip etti. Ancak ne kadar iyi niyetli olursa olsun burada ki kıyafet nitelermesi de yanlış değil mi? Bir insanın kıyafetinden dolayı saldırıya uğramış olduğu gerçeği ortadayken, kısa şort kimileri için şiddete mazeret yaratıyor mu?

Son 16 yılda 15 bin kadının öldürüldüğü bir ülkede yaşıyoruz. Yaşam tarzına müdahalelerin yaygınlaştığı ve saldırganların 'iyi hal' indirimleri ile korunup kollandığı bir ortamda yaşıyoruz. Dolayısıyla hangi meslekte hangi cinsiyette olursak olalım, ortak mücadele etme mecburiyetimiz var. Bunun için 'dil'den başlamak gerektiğini düşünüyorum. Hatta mümkünse bir kampanya başlatalım istiyorum. Ağızımızdan çıkan kulağımızın duymasını sağlayacak bir kampanya...

Çünkü insan karşısındakini ötekileştirmeye 'dil'den başlıyor. Ötekileştirme ise şiddeti getiriyor. Oysa 'ama'sız bir dünya değil mi bize demokrasinin vaat ettiği...

Ülkemizde ve hatta dünyada cinayetlerin dilden dile yayılmaması için ağızımızdan çıkan kulağımızın daha iyi duyması gerekiyor. Başta medya çalışanları olarak hepimizin sorumluluğu işte burada başlıyor: ağızımızdan çıkan kulağımız duysun!

SEMRA TOPÇU

18 Ekim 1972'de Erzurum'da doğdu. İlk orta ve lise öğrenimini Ankara'da gördü, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon ve Sinema bölümünden 1993 yılında mezun oldu. Aynı yıl meslek hayatına TRT'de istisna akitli muhabir olarak başladı. Radyo Haber'de muhabir olarak çalışırken, Müzik Dünyasından Haberler adlı programı yaptı.

1996 yılında Flash Tv'ye muhabir olarak girdi televizyon haberciliğine adım attı, gece 24:00'te Ankara Gündemi bağlantısı ile haber program canlı yayınlarına başladı.

1998 yılında ETV'de muhabirlik yaparken, kısa bir süre sonra ETV'nin Ankara Haber Müdürü oldu. "Gündem Özel" haber yorum röportajları yapmaya başladı, "Haber Panorama", "Düşündükçe", "Çarpaz Ateş" gibi haber programlar hazırladı. Yeni İleri gazetesinde köşe yazdı.

2003 yılında televizyonculuktan ayrılarak, Eski Bakan Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'e danışmanlık yaptı, kitaplarını hazırladı; nehir söyleşi tekniğinde "Özallı Yıllar / Bir Rüyanın Ardından" ve "Ve Özal'dan Sonra / Kaybolan Yıllar" isimli yayınlanan iki kitap çıkardı.

2011 yılında televizyonculuğa Halk Tv Haber Müdürü olarak döndü. Aynı zamanda Halk TV'de sabah yayınlanan "Güne Başlarken" sabah kuşağını hazırlayıp sunmaya başladı. Halen sabah programı haricinde Halk TV Program-Yayın sorumlusu olarak görev yapıyor.